KRĘGI WSPARCIA
OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

Spis treści

I. WPROWADZENIE DO PLANOWANIA SKONCENTROWANEGO NA OSOBIE 5

II. CZYM JEST PLANOWANIE SKONCENTROWANE NA OSOBIE 8

III. PROCES PLANOWANIA SKONCENTROWANEGO NA OSOBIE 11

IV. NARZĘDZIA PLANOWANIA SKONCENTROWANEGO NA OSOBIE 16

V. PODSUMOWANIE 22

VI. BIBLIOGRAFIA 23

Wstęp

Seria zeszytów edukacyjnych powstała w ramach pracy nad modelem „Bezpieczna przyszłość osób z niepełnosprawnością intelektualną". Głównym celem działań jest wypracowanie środowiskowego systemu wsparcia w formie Kręgów Wsparcia (czyli społecznej sieci przyjaznych ludzi) dla dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną na czas, kiedy pozostaną bez rodziców/opiekunów lub już żyją samodzielnie.

Model „Bezpieczna przyszłość" zakłada przygotowanie osoby z niepełnosprawnością intelektualną – a także jej rodziny i środowiska – do bezpiecznego i samodzielnego funkcjonowania w społeczności lokalnej poprzez stworzenie rozwiązań dotyczących zabezpieczenia prawno-finansowego, zdrowotnego, mieszkaniowego i społecznego (Kręgi Wsparcia).

Model odpowiada wprost na potrzebę deinstytucjonalizacji i tworzenia w Polsce lokalnych systemów wsparcia, wynikającą z postanowień *Konwencji Narodów Zjednoczonych* o prawach osób z niepełnosprawnościami (Polska ratyfikowała Konwencję w 2012), zwłaszcza tych określonych w artykule 19. „Niezależne życie i włączenie w społeczeństwo". Kręgi Wsparcia to rozwiązanie, które znalazło się w krajowej Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 uchwalonej w lutym 2021 r.

Seria składa się z 5 zeszytów edukacyjnych:

UDANE ŻYCIE I BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ
(model środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną rodzin w oparciu o Kręgi Wsparcia)

PLANOWANIE SKONCENTROWANE NA OSOBIE – PSO

KRĘGI WSPARCIA I PRACA W SPOŁECZNOŚCI

WSPÓŁPRACA Z RODZINAMI OSÓB Z NIEPEŁNOPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

PRZYKŁADY ZMIANY W ŻYCIU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ I RODZIN W MODELU „BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ"

Kontekst planowania skoncentrowanego na osobie

Szczególnie ważne w modelu środowiskowym Kręgów Wsparcia jest zastosowanie planowania skoncentrowanego na osobie – PSO (Person-Centered Plannning). PSO ma na celu zaplanowanie i urzeczywistnienie wizji osoby z niepełnosprawnością jako pełnoprawnego członka społeczności oraz określenie celów i działań wspierających osiągnięcie tej wizji. Daje szansę na personalizację planowania i wsparcia z uwzględnieniem potencjału i potrzeb danej osoby, a nie braków i deficytów. PSO ma wydobywać empowerment osoby z niepełnosprawnością oraz umożliwiać jej życie oparte o pozytywne relacje i Kręgi Wsparcia w społeczności lokalnej.

Planowanie skoncentrowane na osobie ma swoje korzenie w ruchach propagujących niezależne życie, powstałych w latach 70. i 80., oraz w społecznym modelu niepełnosprawności. Głównym propagatorem tego podejścia był John O'Brien wraz z żoną. Podstawą PSO jest praca skupiająca się na mocnych stronach i zasobach człowieka.

Ludzie dojrzewają i rozwijają się, podejmując decyzje i nowe wyzwania, osiągając sukcesy, popełniając błędy i wyciągając wnioski z dotychczasowych doświadczeń. To właśnie możliwość doświadczania i przeżywania życia poprzez wytyczanie własnej ścieżki rozwoju jest fundamentem planowania i wsparcia w ramach PSO. Chodzi o wydobywanie tego, co dla danej osoby jest ważne, a nie tego, co ekspert/ci uznaje/ją za istotne.

Podejście PSO umożliwia profesjonalistom zdobycie umiejętności dobrego wspierania osoby z niepełnosprawnością intelektualną (NI) w oparciu o partnerską relację, zaangażowanie i empowerment. PSO pomaga osobom udzielającym wsparcia i świadczącym usługi ukierunkować swoje wysiłki na rzeczywiste pozytywne osiągnięcia w obszarach osobistego rozwoju, jakości życia i uczestnictwa w życiu społecznym.

DOBRE ŻYCIE I WARTOŚCIOWE DOŚWIADCZENIA

John i Connie O'Brien nakreślili pięć wartościowych do*świadczeń (Framework for Accomplishment, 1989) – five valued experiences* – które przyczyniają się do dobrego życia w społeczności. To doświadczenia, które są uniwersalne dla każdego człowieka. Osoby z NI w szczególny sposób potrzebują wsparcia w codziennym życiu w społeczności lokalnej. Zwiększanie tych doświadczeń powinno wyznaczać kierunki pracy i rozwoju. Organizacje, placówki i usługi powinny wzmacniać i rozwijać te aktywności osób z NI i ich rodzin, czynić z nich życiowe wyzwania i osiągnięcia, tworzyć pomosty, wspierać samostanowienie i uczestnictwo, ułatwiać naturalne zakorzenienie w społeczności.

OTO 5 CENNYCH DOŚWIADCZEŃ ŻYCIOWYCH:

OBECNOŚĆ W SPOŁECZNOŚCI I WSPÓŁDZIELENIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH
W jaki sposób możemy zwiększyć obecność osób w NI w życiu społeczności lokalnej?

WZRASTANIE W RELACJACH I POCZUCIE PRZYNALEŻNOŚCI
W jaki sposób zwiększać ilość przyjaznych relacji i więzi w społeczności lokalnej?

POCZUCIE SZACUNKU I GODNOŚĆ
Jak zwiększyć poszanowanie osób z NI i ich ważnego miejsca w społeczności lokalnej?

PODEJMOWANIE DECYZJI
Jak wesprzeć osoby z NI w dokonywaniu wyborów i podejmowaniu decyzji, zarówno tych małych, codziennych, jak i dużych, życiowych?

WNOSZENIE WKŁADU I DARÓW
Jak wspierać osoby z NI w rozwoju ich talentów i ról społecznych oraz uczestnictwa w społeczności lokalnej.

DWIE PERSPEKTYWY PLANOWANIA

Można wyróżnić dwie perspektywy planowania. Pierwsza to planowanie długofalowe, które obejmuje dłuższy i bardziej perspektywiczny horyzont, w szczególności przygotowanie się do sytuacji, w której opiekunowie umrą. Istotne znaczenie mają w tym przypadku: porozumienie się z ważnymi ludźmi dla osoby z NI (w szczególności z rodziną) i ustalenie różnych istotnych życiowo spraw; przygotowanie i przedyskutowanie kwestii mieszkaniowej, spadkowej (testament), zabezpieczenia materialnego, wsparcia społecznego (Kręgów Wsparcia), a także omówienie roli i udziału rodzeństwa oraz innych bliskich ludzi w życiu osoby z NI.

Druga perspektywa to planowanie w kierunku zwiększania samodzielności tu i teraz. Najważniejsze są: planowanie w oparciu o potencjały, zainteresowania, predyspozycje i to, co jest ważne dla osoby z NI, oraz wspieranie rozwoju i samodzielnego życia (na miarę). Jeśli chcemy, żeby osoba z NI pozostała w swoim naturalnym środowisku, to musimy pamiętać, że przyszłość zaczyna się dziś. Potrzebna jest więc zarówno perspektywa dalekosiężna, jak i bieżąca. Dotyczy to też sytuacji, w której osoba z NI z konieczności lub wyboru już żyje samodzielnie (przy wsparciu).

RÓŻNICE W PODEJŚCIU DO PLANOWANIA

PSO różni się od tradycyjnego podejścia do planowania i wsparcia osoby z NI oraz jej rodziny. Poniżej opisano kluczowe różnice między tworzeniem tradycyjnych planów a planowaniem skoncentrowanym na osobie.

PLANOWANIE[1]	
PODEJŚCIE TRADYCYJNE	**PODEJŚCIE SKONCENTROWANE NA OSOBIE**
Cele są zdeterminowane przez negatywne zachowania, które osoba ma zmienić lub zmniejszyć.	Wizja przyszłości opiera się na pozytywnych działaniach i doświadczeniach, które osoba ma pozyskać.
Plan zakłada programowanie i dostarczenie usług, które często są pofragmentowane.	Plan zakłada holistyczne postrzeganie osoby, dopasowanie usług i zaangażowanie w życie społeczności.
Plany są tworzone dla osoby. Rodzice są informowani.	Plany są tworzone z osobą, rodziną i sojusznikami.
Plany dla różnych ludzi są bardzo podobnie do siebie.	Każdy plan ma unikalny charakter oddający spersonalizowany portret osoby – z uwzględnieniem jej zainteresowań, potencjału, potrzeb, mocnych stroni oraz koniecznego wsparcia.
Plany najczęściej nie obejmują tworzenia relacji i życia w społeczności.	Plany podkreślają tworzenie relacji i kręgów wsparcia oraz dobre życie w społeczności.

[1] Angela Novak Amado, Marijo McBride, *Increasing person-centered thinking: improving the quality of person-centered planning*, University of Minnesota, Minnesota 2010, s. 5.

Założenia planowania skoncentrowanego na osobie

Głównym celem planowania skoncentrowanego na osobie jest empowerment osoby z niepełnosprawnością oraz możliwość dobrego życia w społeczności lokalnej. To proces wspólnego decydowania o przyszłości uwzględniający wszystkie ważne aspekty potrzeb i rozwoju życia osobistego: aktywności, pasji, zdrowia, pracy, finansów, mieszkania oraz relacji międzyludzkich i poczucia przynależności. Istotne jest w nim zapewnienie godnego życia z poszanowaniem decyzji, wyborów i autonomii. W ramach procesu PSO opracowanego wspólnie z osobą z NI i zespołem planistycznym, w oparciu o jej potrzeby i potencjały, są wyznaczane obszary rozwoju. Dzięki temu możliwe jest wspieranie samostanowienia, samodzielności, zainteresowań, korzystania z różnych form życia społecznego i kulturalnego, tworzenia relacji i poczucia przynależności. Takie holistyczne ujęcie ma zapewnić dobre życie zarówno w przyszłości, jak i tu i teraz – nie na specjalnych zasadach, ale na równi z innymi członkami społeczności lokalnej.

FUNDAMENTY PLANOWANIA SKONCENTROWANEGO NA OSOBIE

Fundamenty, na których opiera się PSO:

1. Indywidualne podejście
2. Przyszłość zaczyna się dziś
3. Potencjał osoby z NI
4. Wsparcie w podejmowaniu decyzji
5. Cele, które wynikają z potrzeb
6. Kręgi wsparcia, różnorodność zasobów
7. Razem dla zmiany
8. Realna zmiana w życiu

1. INDYWIDUALNE PODEJŚCIE

Każdy człowiek jest osobnym podmiotem. Dlatego tak ważną funkcję pełni indywidualne podejście szanujące godność, sprawczość, bycie równoprawnym obywatelem w społeczeństwie. Rozpoczęcie procesu pracy zgodnej z PSO jest ważną indywidualną decyzją osoby z NI oraz jej rodziny. Każda sytuacja jest inna, inny jest też kontekst rodzinny, zawodowy czy społeczny, stąd konieczność stworzenia sprofilowanej planistycznej ścieżki uwzględniającej zasoby i potencjały osoby z NI oraz jej rodziny i społeczności.

2. PRZYSZŁOŚĆ ZACZYNA SIĘ DZIŚ

Przyszłość można i należy planować, dlatego warto tworzyć plan mający na celu zapewnienie dobrego życia osobie z NI po odejściu jej rodziców. Powinien on mieć też odzwierciedlenie w teraźniejszości. Dlatego należy wyznaczy konkretne kroki w określonych obszarach, żeby przygotować osobę do samodzielnego życia „tu i teraz" przy wsparciu, a także wypracować rozwiązania dotyczące sfery społecznej, mieszkaniowej, finansowej i prawnej, zabezpieczające osobę w przyszłości. W sytuacji, kiedy dana osoba nie ma już rodziców, należy planować dobre życie w społeczności lokalnej oraz zakres niezbędnego wsparcia.

3. POTENCJAŁ OSOBY Z NI

W planowaniu należy skupić się potrzebach, marzeniach, potencjale i zasobach danej osoby. Docenianie i eksponowanie mocnych stron zwiększa zaangażowanie oraz motywację do zmiany i pozwala zapewnić efektywne wsparcie w rozwoju i samodzielności. To podejście, które nie opiera się na deficytach i brakach, a bazuje na mocnych stronach i potencjałach.

4. WSPARCIE W PODEJMOWANIU DECYZJI

Możliwość wyrażenia własnego zdania jest kluczową zasadą PSO. Opiera się ona na tworzeniu relacji partnerstwa i poszanowania różnych wyborów osoby z NI. Dzięki odpowiedniemu wsparciu osoby z NI uczą się wyrażać swoje zdanie i decyzje.

5. CELE, KTÓRE WYNIKAJĄ Z POTRZEB

W ramach PSO cele są realistyczne i konkretne. Wyznacza się je na podstawie konkretnych potrzeb danej osoby, a nie dopasowuje do istniejących już usług. Planuje się również cele długofalowe z uwzględnieniem dłuższego procesu ich osiągania, który powinien być rozłożony na etapy realizowane w określonej kolejności.

6. KRĘGI WSPARCIA, RÓŻNORODNOŚĆ ZASOBÓW

Ważną rolę odgrywają kręgi wsparcia. Tworząc je, wykorzystuje się sieci społeczne, poszukuje się różnych zasobów do wsparcia zarówno w usługach, jak i społeczności. Łączony jest obszar formalny i nieformalny. Kręgi pomagają budować sieć współpracy i wsparcia dla danej osoby.

7. RAZEM DLA ZMIANY

Należy włączyć do planowania i realizacji planu szersze grono osób, w szczególności bliskich, np. rodziców czy rodzeństwo, a także tych, którzy mają znaczący wpływ na życie osoby z NI, w tym uczestników kręgu ze sfery formalnej i nieformalnej. Jest tworzona platforma „razem dla zmiany", formuje się zespół planistyczny. Duże znaczenie ma funkcja facylitacyjna, czyli tworzenie przestrzeni do wspólnego myślenia, działania i wypracowywania rozwiązań.

8. REALNA ZMIANA W ŻYCIU

Planowanie służy wprowadzaniu realnej zmiany w życiu osoby z NI. Ma postać ukierunkowanego procesu uczenia się w działaniu. Wyznaczane są cele, następuje ich realizacja, a następnie refleksja, co się udało, a co należy poprawić lub zmienić. Plan jest narzędziem żywym i wciąż może się zmieniać, w zależności od sytuacji. Ma wspierać dobre życie osoby w społeczności, a nie być narzędziem samym dla siebie.

Etapy planowania skoncentrowanego na osobie

WYRÓŻNIAMY 6 ETAPÓW PSO:

1. Odkrywanie osoby i tego, co jest dla niej ważne.
2. Poszukiwanie możliwości, potrzeb i zapewnienie bezpieczeństwa – co jest potrzebne osobie.
3. Tworzenie wizji – wymarzona przyszłość.
4. Tworzenie Kręgów Wsparcia.
5. Konstruktywne działanie.
6. Refleksja i wyciąganie wniosków.

Proces rozpoczyna się od poznania osoby z NI poprzez odkrywanie tego co dla niej jest istotne, jakie ma potencjały i zasoby, rozpoznanie ludzi, którzy są dla niej ważni. Szukanie możliwości rozwojowych oraz zapewnienia bezpieczeństwa, tworzenie wizji zmiany. Realizacja przyszłych zamierzeń potrzebuje ludzi, którzy wesprą osobę w jej działaniach czyli budowanie nowych relacji i kręgów wsparcia. Towarzyszyć temu procesu musi stała refleksja nad tym co się udało, a co trzeba usprawnić, zmienić.

PSO to proces, który zakłada określone cele, ma strukturę i jest nastawiony na osiągnięcie zmiany. Powinien być jednocześnie elastyczny i uwzględniać życiowe uwarunkowania, które wpływają często na realizację zamierzeń. Co najważniejsze, PSO nie jest technicznym, eksperckim planowaniem dla planowania, tylko procesem głęboko humanistycznym, opartym na podmiotowości i poszanowaniu autonomii osoby z NI. Etapy przekładają się bezpośrednio na kroki, które należy podjąć, aby stworzyć plan skoncentrowany na osobie.

TWORZENIE PLANU SKONCENTROWANEGO NA OSOBIE

W ramach realizacji PSO pojawiają się kolejne kroki:

1. PORTRET. Każda osoba jest unikalna, ma swoje doświadczenia, ścieżkę życiową sukcesy i trudności. W ramach PSO tworzy się sylwetkę danej osoby, z uwzględnieniem jej mocnych stron, potencjału, zainteresowań. Poznajemy osobę w jej społecznych rolach i ważnych życiowych momentach. Dowiadujemy się, jakie ma zajęcia, co lubi robić, jakie ma hobby, czy ma przyjaciół i krąg ludzi dookoła, co ją martwi, czego się obawia, jakie miejsca odwiedza najczęściej i z kim, jakie ma marzenia.

2. POTRZEBNE WSPARCIE. Identyfikujemy potrzeby, na które powinniśmy odpowiedzieć. Co ważnego w życiu osoba chce osiągnąć, zaspokoić, zrobić? W jakich obszarach swojego życia potrzebuje wsparcia? Jakich potrzebujemy zasobów do realizacji jej potrzeb: ludzi, usług, zasobów materialnych?

3. PLAN DZIAŁANIA. Wyznaczane są już konkretne cele i działania, z określeniem czasu niezbędnego do ich realizacji.

4. REALIZACJA I MONITORING. Wyznaczone cele i zadania są realizowane. Po określonym czasie osoba z NI ponownie spotyka się z zespołem planistycznym, aby omówić postęp. Następuje ewentualna korekta lub modyfikacja.

Źródło: Opracowanie własne

WARUNKI WSTĘPNE I DECYZJA

Wprowadzenie PSO to dobrowolna decyzja, którą musi podjąć osoba z NI i jej rodzina. Wiąże się to bowiem ze wspólnym wysiłkiem i przyjęciem określonego podejścia oraz ścieżki postępowania. Zgoda na wspólną pracę oznacza wzięcie odpowiedzialności za wyznaczane cele i ich realizację. Jest koniecznym warunkiem do rozpoczęcia planowania.

WYZWOLIĆ NADZIEJĘ

Proces powinien budować zaangażowanie, wyzwalać nadzieję i opierać się na podejściu doceniającym, a także kreować dalekosiężne wizje, ale głównie uwzględniać małe kroki, które są realizowane i doceniane. To na nich opiera się zmiana.

PSO koncentruje się na marzeniach, potrzebach, zainteresowaniach osoby z NI, czyli na jej potencjale, dzięki czemu daje realną szansę na zmianę. Takie podejście pozwala uniknąć zniechęcenia i demotywacji, do których dochodzi w sytuacji, gdy zbytnio skupiamy się na różnych deficytach i brakach. Każdy potrzebuje podmiotowego traktowania, dostrzegania osiągnieć, możliwości rozwoju i poczucia, że jest ważny.

ZESPÓŁ PLANISTYCZNY I WSPIERAJĄCY

Dla osoby z NI istotne znaczenie ma wsparcie ze strony bliskich, z którymi ma kontakt na co dzień. Są to osoby zaufane i sojusznicy, m.in. rodzicie, rodzeństwo, terapeuta z ośrodka, asystent, pracownik socjalny, przyjaciel/przyjaciółka. Ci ludzie mają największy wpływ na jakość życia osoby z NI. Właśnie oni powinni być członkami grupy planistycznej, uczestniczącej w tworzeniu planu na przyszłość. Trzeba zaznaczyć, że chodzi o wspieranie, a nie narzucanie swoich decyzji. To praca w kontakcie, który jest empatyczny i uwzględnia poszanowanie osoby w jej wyborach oraz wspieranie jej w podejmowaniu decyzji. Zespół planistyczny może być zmienny w zależności od sytuacji, która może się przecież zmieniać na przestrzeni życia – pojawiają się nowe wyzwania, potrzeby, ludzie. Aby jednak cały proces miał sens i podmiotowo wspierał osobę z NI, wszyscy uczestnicy muszą mieć pozytywnie nastawienie do PSO. Osoba z NI musi mieć do nich zaufanie i czuć, że jej słuchają, dobrze jej życzą i chcą współpracować przy wypracowywaniu najlepszych rozwiązań.

FACYLITATOR – PROWADZĄCY PROCES

Bardzo ważną rolą w PSO jest rola facylitatora/planisty całego procesu. To osoba neutralna, która tworzy ramę dla całego procesu w oparciu o podejście doceniające, wyzwalające nadzieję zarówno na dużą zmianę, jak i małe kroki. Planista nie pełni funkcji eksperta, który wie lepiej i narzuca swoją wizję zmiany. To raczej uważny, wspierający towarzysz, który czuwa nad ciągłością procesu, ustaleniem zasad, celów i zadań do wykonania, a także motywuje do dialogu. Facylitator prowadzi dyskusję, dbając o poszanowanie każdej osoby. Nie ocenia i nie krytykuje osoby z NI ani innych uczestników planowania, a raczej zachęca, wzmacnia, docenia to, co udało się osiągnąć. Dba o holistyczne ujęcie różnych obszarów osoby z NI i jej rozwoju osobistego, w tym m.in. życia w społeczności, wzmacniania samodzielności, wspierania w podejmowaniu decyzji, bezpieczeństwa. Zajmuje się praktycznym wymiarem planowania, czyli pomaga wyznaczać realistyczne cele i wspiera ich realizację. W odróżnieniu od eksperta, który ma dominującą pozycję i ostateczne zdanie, facylitator pełni funkcję moderatora procesu.

DOBRY FACYLITATOR[2]:

1. wierzy w filozofię planowania skoncentrowanego na osobie,

2. rozumie założenia planowania skoncentrowanego na osobie,

3. jest przekonany do pracy poprzez planowanie skoncentrowane na osobie,

4. wspiera całościowo proces planowania skoncentrowanego na osobie,

[2] Tamże, s. 17

5. rozumie i dba o całą logistyczną i techniczną stronę planowania:
   - wspiera osobę z NI,
   - zaprasza odpowiednich członków grupy planistycznej,
   - dba i wzmacnia atmosferę otwartości i kreatywności,
   - używa narzędzi graficznych,
   - ma umiejętności facylitowania grupy,

6. wzmacnia motywację i zaangażowanie zespołu planistycznego,

7. ma poczucie humoru.

Ponadto dobry facylitator:
- nie ocenia,
- zachowuje bezstronność,
- jest świadomy siebie i swojego światopoglądu,
- jest elastyczny,
- jest życzliwy.

Dobry facylitator używa różnych narzędzi do planowania, zbierania informacji i rozwiązywania problemów. Dobrze rozumie też wizję skoncentrowaną na osobie będącą przeciwieństwem wizji skoncentrowanej na systemie.

Główne role facylitatora to:
- katalizator – oferuje opinie i informacje na temat różnych możliwości związanych z wizją osoby,
- aktywizator – zachęca i wspiera, zwłaszcza kiedy sprawy się komplikują,
- broker – asystuje kręgowi wsparcia w odkrywaniu nowych możliwości,
- budowniczy mostów – pomaga dotrzeć do nowych możliwości w środowisku lokalnym, stymuluje grupę do tworzenia nowych połączeń i budowania sieci,
- rzecznik – pracuje, aby wprowadzić zmianę w systemie, tak aby wspierała krąg i poczucie sprawczości u osoby,
- „rozwiązywacz" problemów – pracuje z grupą i jednostkami, gdy powstają jakieś trudności, umiejętnie rozwiązuje konflikty,
- administrator – zbiera i zapisuje wszystkie informacje, śledzi progres celów i zadań.

UDANE SPOTKANIA PLANISTYCZNE

Aby spotkanie planistyczne przyniosło efekty, powinno być dobrze przygotowane i przeprowadzone. Jest wiele różnych czynników, które wpływają na to, czy spotkanie jest dobre lub też nie. Poniżej zebrano kilka ważnych wskazówek, jak sprawić, aby spotkanie było udane. Osoba z NI jest zawsze w jego centrum.

- Ludzie, którzy są zaproszeni na spotkanie, wiedzą, jakie są jego cele.
- Zaproszenie jest wysłane z wyprzedzeniem.
- Są zapewnione wygodne warunki spotkania: dogodne miejsce, czas, który odpowiada wszystkim zainteresowanym, warunki techniczne, np. flipczart, flamastry, kredki.
- Jest ustalony plan spotkania.
- Jest ustalona długość spotkania.
- Są ustalone reguły spotkania, które zapewniają bezpieczeństwo pracy zespołu, np. nie oceniamy, nie krytykujemy, mówimy w komunikacie „ja", wzajemnie szanujemy siebie i swoje zdanie, uważnie się słuchamy.
- Spotkanie jest dokumentowane.

Facylitator prowadzi spotkanie i dba o to, aby włączyć do niego wszystkie osoby. Pilnuje przestrzegania zasad. Moderuje dyskusję i prowadzi do uzgadniania stanowisk i konsensusu. Dba o dobrą, życzliwą atmosferę i otwartość w komunikacji. Zadaje pytania otwarte i wyzwala kreatywność. Aktywnie słucha i zachęca do tego innych uczestników. Robi podsumowania po ważnych momentach w dyskusji. Wspiera osobę z NI w wyrażaniu opinii i decyzji. Podsumowuje całość spotkania oraz przyjęte postanowienia i zobowiązania.

Każde spotkanie powinno się skończyć określonymi wnioskami i ustaleniami, które będą wyznaczać kierunek działań i służyć dalszej zmianie. Wnioski i ustalenia powinny być jasne i zrozumiałe dla osoby z NI.

Po każdym spotkaniu planistycznym powinno się sporządzić sprawozdanie zawierające następujące informacje:
- lista obecnych osób,
- najważniejsze obszary dyskusji,
- kluczowe ustalenia: cele, sposoby i czas ich realizacji oraz osoby wspierające,
- data kolejnego spotkania.

Sprawozdanie powinno zostać wysłane do wszystkich uczestników spotkania.

PSO, CZYLI CIĄGŁY PROCES

Planowanie skoncentrowane na osobie to nie jednorazowe wydarzenie czy spotkanie, ale stały proces wyznaczania celów, działania i refleksji wspólnie z osobą z NI i jej zespołem planistycznym. Sytuacja osobista, rodzinna i społeczna się zmienia, dlatego nieustannie należy brać pod uwagę to, co się udało, co trzeba zmienić, usprawnić czy doświadczyć. Trzeba zaplanować, co jest niezbędne, by osiągnąć to, co zostało zamierzone, określić, jakie są potrzebne zasoby. Kluczowe znaczenie ma zaproszenie ważnych dla osoby z NI sprzymierzeńców, aby wsparli realizację aspiracji i marzeń, aktywności, a w końcowym rezultacie udane życie w społeczności lokalnej.

W PSO można zastosować różne narzędzia:

PORTRET

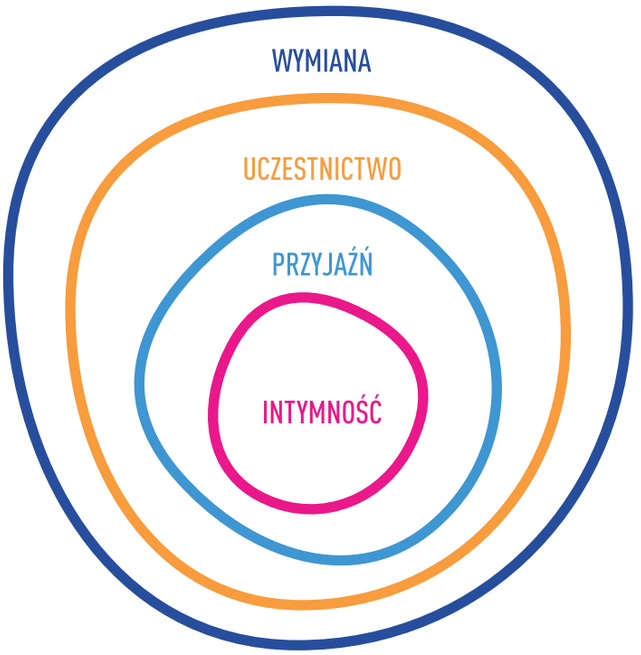
Obejmuje informacje o życiu osoby, ale co najważniejsze o jej mocnych stronach, potencjale, pasjach, marzeniach, zainteresowaniach. Portret jest podstawą i bazą do PSO. Może być przygotowany w różny sposób, np. w formie graficznej. Oczywiście jest też wersja pogłębiona opisowa, która jest wyrażona w pierwszej osobie.

Źródło: PSONI, Jarosław

KOŁO RELACJI

Pozwala określić, jacy ludzie są obecni w życiu osoby z NI i w jakich obszarach odgrywają najważniejsze role: intymności, przyjaźni, uczestnictwa i wymiany. To mapa relacji, która ma pokazać, kto znajduje się wokół, ale również pomóc w tworzeniu Kręgu Wsparcia. Więcej informacji znajduje się w materiale o Kręgach Wsparcia.

Źródło: Etmanski, Collins, Cammack, 2015, s. 50

PLAN NA BEZPIECZNĄ PRZYSZŁOŚĆ

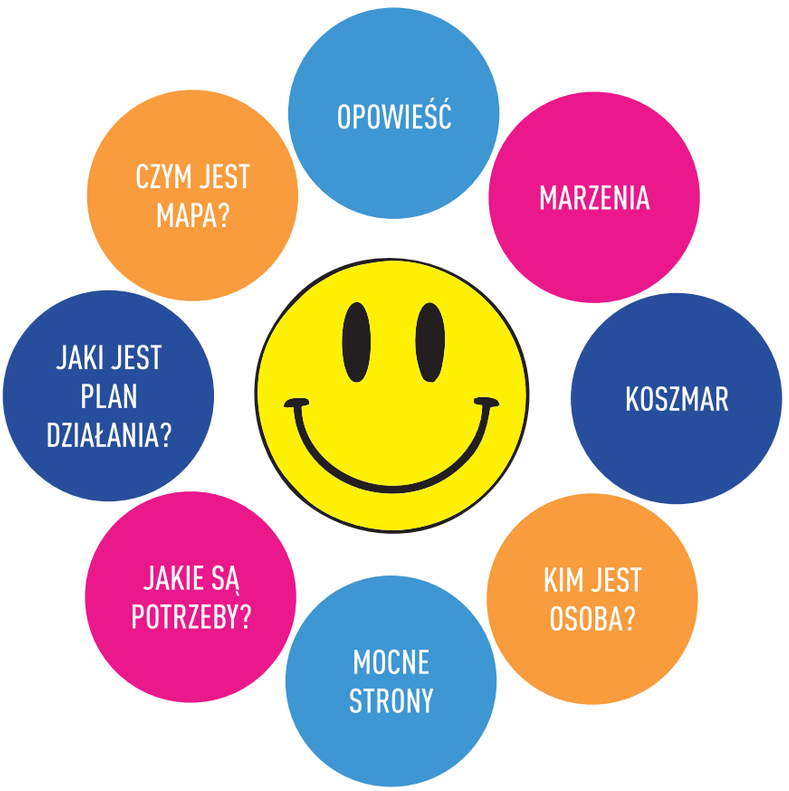
To analiza różnych obszarów życia osoby z NI, która uwzględnia stan obecny oraz projektowane zmiany w kierunku wypracowania rozwiązań dotyczących bezpiecznej przyszłości. Może być przygotowany arkusz w formie pisanej poprzez zadanie określonych pytań. Plan należy do osoby z NI oraz jej rodziny i jest tworzony przy wsparciu osoby prowadzącej.

INNE NARZĘDZIA

Do PSO można zastosować również metodę MAPS *(Making Action Plans)* lub PATH *(Planning Alternative Tomorrows with Hope)*, czyli planowania z użyciem rysunku i ilustracji.

MAPS (MAKING ACTION PLANS)[3],

To wykorzystanie formuły mapy do wytyczenia poprzez wspólną pracę zespołu planistycznego odpowiedzi na 7 zagadnień.

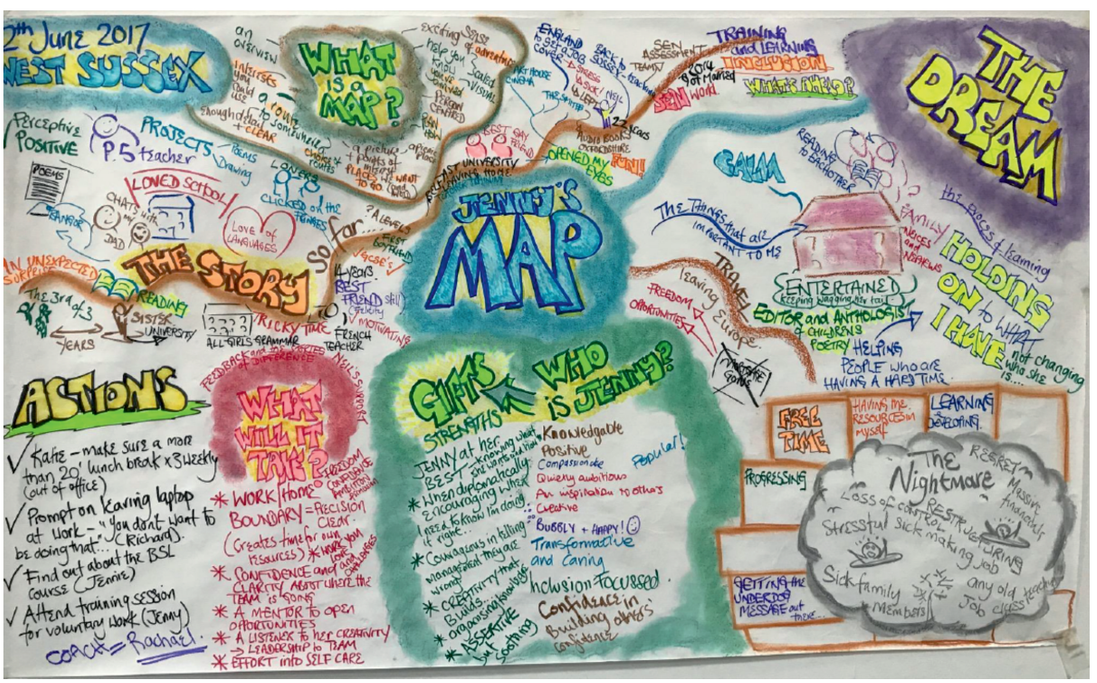

Czym jest mapa? – skojarzenia związane z funkcją mapy w życiu. Wytyczenie ścieżki i podróży.
Opowieść – czyli historia osoby aż do teraźniejszości: ważne punkty w życiu, doświadczenia, przeżycia, szczęśliwe chwile.
Marzenia – Jakie są kluczowe elementy, które nadają twojemu życiu znaczenie, wartość i kierunki? Jakie mam marzenia? Co chcę robić w przyszłości, na czym mi zależy?
Koszmar – Czego nie lubię, czego chcę unikną za wszelką cenę?
Kim jest osoba? – Zastosowanie podejścia doceniające. Kim jestem, jakie pełnię ważne role, co mnie charakteryzuje, jakie mam mocne strony, potencjały, zainteresowania, talenty?
Mocne strony – Jakie są moje pasje, zainteresowania, potencjały? Jak mogę je rozwijać?
Jakie są potrzeby? – jakie są potrzeby? obszary wymagające wsparcia?
Jaki jest plan działania? – Jak przejść od marzeń do ich realizacji, jak omijać rzeczy, których nie lubię? Jaki będzie następny krok?, kto go zrobi, kiedy?

[3] https://westsussex-local-offer.s3.amazonaws.com/public/system/attachments/691/original/PCP_facilitators_guide__June_2017.pdf

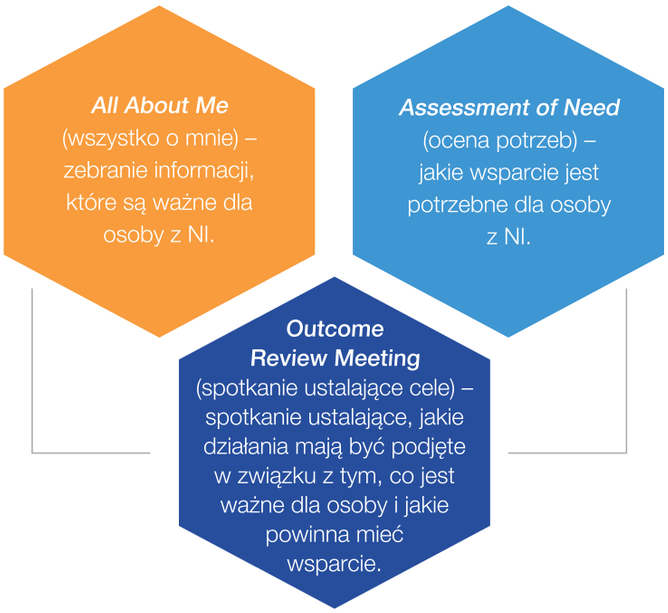
GRAFICZNA WIZUALIZACJA

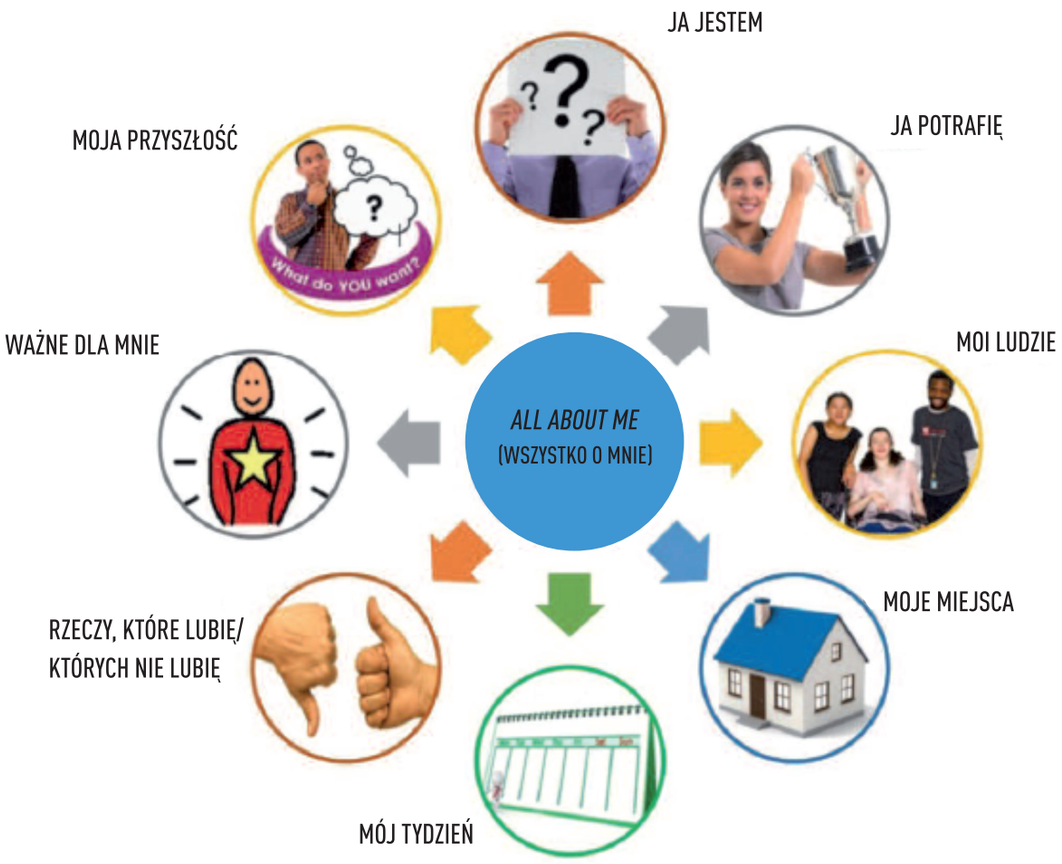

Przykład procesu planowania skoncentrowanego na osobie z organizacji St. Michalel's House z Dublina; www.smh.ie

Diagram wyjaśnia podejście organizacji St. Michael's House i ustalenie PSO i planu dla konkretnej osoby:

ALL ABOUT ME (WSZYSTKO O MNIE)

ASSESSMENT OF NEED (OCENA POTRZEB)[4]

Jest to dokument, który ocenia wszystkie aspekty życia osoby:
– komunikacja – receptywna i ekspresywna,
– zdrowie społeczne (kontakty z rodziną przyjaciółmi, styl życia i umiejętności życiowe, wierzenia religijne, związki, relacje oraz seksualność),
– zdrowie emocjonalne (rozumienie i wyrażanie uczuć, upodobania, stan emocjonalny),
– zdrowie fizyczne (ogólny poziom zdrowia, niezależność fizyczna, odżywianie),
– bezpieczeństwo (w dziennym ośrodku, w domu, w środowisku społecznym, bezpieczeństwo finansowe),
– ocena środowiska – fizycznego, możliwości wyboru i kontroli w życiu, transport, potrzeby sensoryczne.

Istotne jest, aby brać pod uwagę wsparcie, jakie jest potrzebne danej osobie oraz co jest dla niej ważne. Pomocny jest dokument tworzony wspólnie z osobą (wszystko o mnie), który przedstawia obraz osoby takiej, jaką ona jest, jej marzenia i preferencje. Skupia się na silnych stronach oraz możliwościach na przyszłość.

OUTCOME REVIEW MEETING (SPOTKANIE USTALAJĄCE CELE)

Spotkanie ustalające, jakie działania mają być podjęte w związku z tym, co jest ważne dla osoby i jakie powinna mieć wsparcie. Wyznaczenie konkretnych kroków i zadań oraz osób odpowiedzialnych za te zadania.

V. PODSUMOWANIE

Planowanie skoncentrowane na osobie to proces, w którym osoba z NI znajduje się w centrum uwagi i jest głównym podmiotem. To osoba z NI określa, co jest dla niej ważne, wyraża swoje potrzeby, aspiracje i marzenia. Wsparcie jest personalizowane.

Planowanie jest oparte na potencjałach, talencie, mocnych stronach możliwościach, a nie deficytach i brakach osoby z NI.

Głównym celem jest udane życie osoby z NI w społeczności lokalnej, jej uczestnictwo w życiu społeczności, bycie jej ważną częścią. Ważne jest również zapewnienie osobie z NI poczucia bezpieczeństwa przy jednoczesnym wzmacnianiu jej rozwoju, samostanowienia i empowermentu.

W planowaniu najczęściej biorą udział ważni ludzie w życiu osoby z NI (rodzina, przyjaciele, specjaliści), służący głosem wspierającym.

PSO to podejście kreujące pozytywną wizję zmiany w życiu osoby z NI oraz potrzebne wsparcie, wyznaczanie celów i ich realizacja.

Planowanie ma określone reguły i etapy, które należy realizować. Jednak nie jest sformalizowaną procedurą, wymaga wyczucia, empatii, często delikatności.

Ważną osobą jest facylitator, który prowadzi cały proces i dba o regularne uaktualnianie planu.

Planowanie skoncentrowane na osobie jest mocno osadzone w społecznym modelu niepełnosprawności.

VI. BIBLIOGRAFIA

Teresa Gadd, Sarah Cronin, *A National Framework for Person-Centred Planning in Services for Persons with a Disability*, HSE, Ireland 2018.

Michael W. Smull, Helen Sanderson, *Essential lifestyle planning for everyone. The learning community – Essential Lifestyle Planning*, 2009.

Angela Novak Amado, Marijo McBride, *Increasing person – center thinking: improving the quality of person center planning*, University of Minnesota Minnesota:, 2010.

John O'Brien, Jack Pearpoint, Lynda Kahn, *The PATH and MAPS Handbook: Person Centred Ways to Build Community*, 2010.

PCP Facilitators Guide West Sussex County Council in partnership with Inclusive Solutions, 2017.

St. Michael's House Person-Centred Planning Policy & Procedures, 2017

St. Michalel's House z Dublina; www.smh.ie

Planned Lifetime Advocacy Network, www.plan.ca

Helen Anderson Associates, www.helensandersonassociates.co.uk

Inclusive Solutions website, www.inclusive-solutions.com

